

Prutký, Čeněk

[Šulc, Ju.F. a kol. Učebník latinskogo jazyka]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1964, vol. 13, iss. E9, pp. 216-217

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110085>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

in provinciile dunărene ale Imperiului roman mělo velký ohlas i v zahraničních časopisech (srov. i naši recenzi v minulém čísle tohoto časopisu na str. 116–119), bude možná uvítáno s ještě větším zájmem. Prokopiova dějepisná práce se totiž pokládá nejen za nejlepší dílo VI. století, ale i za nejlepší dílo celé byzantské literatury. Domnívám se, že patří k nejpoutavějším knihám vůbec, vždyť se z ní dovidáme o převratných událostech, jež v VI. století zasahovaly všechny národy Evropy.

V úvodu (str. 5–22) nás seznamuje překladatel se jménem a rodištěm autora, jeho životem, sociálními původem, výchovou a vzděláním, politickým postojem, jeho účastí na válce s Góty, zvláštní odstavce pak věnuje zprávám o Slovanech, o Černém moři i Kavkaze, o germánských kmenech, Vesuvu, Anglii, Thule a o hedvábí, v dalším poukazuje na roli císaře Justiniana a jeho vojevůdce Belisara a na význam Prokopiova díla. V závěru úvodu připomíná ohlas jeho díla u pozdějších historiků, rukopisy, vydání a překlady.

Protože znalost starší řečtiny se už namnoze stává výsadou několika odborníků, je vskutku nezbytné, aby se tak vynikající a závažná díla překládala do národních jazyků a stala se tak přístupná širšímu publiku. Před 14 lety byly *Válka s Góty* přeložena do ruštiny (S. P. Kondratěv, Moskva 1950) a před čtvrtstoletím bylo dokončeno anglické vydání s překladem (H. B. Dewing—G. Downey, Londýn—New York, 1914–1940). Předtím vyšly dva překlady německé, jiný anglický, dva francouzské, dva italské a sedm latinských.

Překladatel používal teubnerského vydání (J. Hauri, Leipzig 1905) a přihlížel k latinskému překladu (C. Maltretus, 1663), německému (F. Kanngiesser, Greifswald 1931), italskému (D. Compagnetti, Roma 1898) a zmíněnému sovětskému. „Usiloval jsem, abych obohuval z Prokopie co možná nejvíce a abych podal takřka jeho jednoduchý přepis: s jeho osobitými slohovými prostředky, s mnohdy nezvyklým pořádkem slov, s jeho konkrétním a intuitivním slovníkem, ale plným svěžesti a originálním po mnohých stránkách“, píše o své překladatelské práci H. Mihăescu, za niž mu rumunští čtenáři musí být opravdu vděční.

Velmi užitečný je index obsahující pohromadě jména i reálie (str. 275–304). Vždyť stačí vyhledat heslo slavini, a hned se mnoho dovidáme o tomto slovanském obyvatelstvu, které se kdysi nazývalo Sporové, o jejich zvycech, zručnosti, krutosti, o jejich bojích v Itálii, jak pustili přes své území Heruly, jak pronikli přes Dunaj, bojovali s Anty, porazili a zahnali Římany, obsazovali pevnosti v Thrácii a Illyriku, zamířili k Soluni a do Dalmácie, jak vyjednávali s Gepydy atd. Přečteme-li si v textu, co se píše o Dunaji, zjišťujeme např., že byl v VI. století hranicí Itálie: Riuł Istru ivzorašte din munții Celtici, curge pe lingă marginile cele mai din afară ale Italie și după ce trece prin ținuturile dacilor, ilirilor și ale Traciei, se varsă în Pontul Euxin (IV 5, 29). Uvědomíme si např., jak tehdy vypadala římská říše, že ROMANI byli sice též v Itálii, ale především na východě, v byzantské říši, zatímco pozdější západorománské území bylo tehdy zaplaveno germánskými kmeny.

Index by ještě více usnadňoval orientaci v knížce, kdyby byly jednotlivé knihy (I–IV) vždy vyznačeny i v záhlaví stránek. Pokud jsem kontroloval odkazy, jsou spolehlivé až na jediný týkající se právě Istru: izvoroare și afluenții săi IV 15, 30 (ale kapitola má jen 25 paragrafů).

Prokopiovu knihu můžeme pokládat za nezbytnou příručku pro každého badatele obrábajícího se VI. stoletím. Bohatstvím materiálu a jeho podáním vyniká nad jiná dějepisná díla. Domnívám se, že by stálo za úvahu, neměl-li by mít přístup k této krásě i český čtenář.

Pavel Beneš

Ju. F. Šulc a kol., Učebník latinského jazyka. Gosudarstvennoje izdatelstvo medicinskoj literatury, Moskva 1962. Stran 204.

Poměrně nedlouho po novém vydání učebnice latinského jazyka od Ljandesberga—Golikova (viz referát ve SPFFBU E-8) dostává se nám nyní do rukou nová sovětská učebnice latiny. Je určena pro posluchače lékařských fakult a institutů, ale jako informační příručka může dobře posloužit i vědeckým aspirantům a praktickým lékařům. Je to kolektivní práce učitelů II. Státního moskevského lékařského institutu N. I. Pirogova. Skloňování podstatných a přídavných jmen, řecká podstatná jména a teoretická část oddílu Receptura je od Ju. F. Šulce, hláskosloví, chrestomatie, latinsko-ruský a rusko-latinský slovníček napsala L. L. Saveleva, sloveso a kapitola o tvoření slov zpracovala T. V. Mercalova. Z pera Je. S. Sizjakyny jsou číslovky, stupňování přídavných jmen, zámena a předložky, praktickou část Receptury sestavila I. P. Kilačickaja. Autoři rozdělili celou knihu na tyto části: mluvnice (str. 8–114), latinská čítanka (str. 145–155), přílohy (str. 156–179) a slovníky (str. 180–200).

Těžištěm celé učebnice je část prvá, rozdělená do 38 cvičení (168 §). Prvá dvě cvičení jsou věnována hláskosloví, v ostatních, s výjimkou cvič. 38, které obsahuje základní informaci o řecké

abecedě a seznam nejdůležitějších řeckých slov užívaných v lékařském názvosloví, se postupně probírá celé latinské tvarosloví. V latinské chrestomati je 23 několikařádkových ukázek jednak ze starověkých spisovatelů, jako např. z lat. překladu lékaře Hippokrata (5.—4. stol. př. n. l.), z encyklopedického spisu A. Cornelia Celsa (1. stol. n. l.) nebo veršovaného lékařského spisu Q. Serena Sammonica (2.—3. stol. n. l.), jednak ukázky z novověké lékařské latiny (A. M. Šumljanskij, N. I. Pirogov aj.). K této části učebnice se ještě pojí nevelká sbírka lékařských úsloví a okřídlených rčení.

Z příloh je největší část věnována receptuře (str. 156—173). Vedle základního návodu pro psaní receptů obsahuje seznam nejužívanějších zkratk a na 50 příkladů různých druhů receptů. Přílohy dále obsahují témata ke čtyřem kontrolním písemným úlohám (v každém semestru 2 úlohy), několik jen zcela stručných poznámek o latinské syntaxi (accus. cum infinitivo, ablativ absolutní, věty účelové a spojky). Rusko-latinský slovník k překladům vět do latiny — mimochodem je jich v učebnici ve srovnání s latinskými větami snad zbytečně mnoho — obsahuje více než 500 slov. Užitečnost latinsko-ruské části slovníku (asi 1350 hesel) snižuje to, že v něm uživatel marně hledá mnohá z latinských slov, která se v učebnici vyskytují (např. guttur, iunctura, foetus, scabies aj.). Také nedůsledné, někdy i docela chybné značení dlouhých a krátkých samohlásek musí působit na čtenáře rušivě (např. časování slovesa dāre na str. 26, solūtus na str. 192 a mnoho jiných). Přes tyto některé drobné nedostatky lze říci, že nová sovětská učebnice latiny může dobře posloužit i našim uživatelům.

Čeněk Prutký

Antičnaja literatura. Učebnice pro pedinstituty sestavená pod redakcí prof. A. A. Tacho-Godi. Str. 375, Moskva 1963 God. učpedizd.

Učebnice antické literatury, kterou vedle hlavní redaktorky sestavili A. F. Losev (připomeňme tu jeho významný spis *Antičnaja mifologija* z r. 1957), G. A. Sonkina, N. A. Timofejeva a N. M. Čeremuchina, zaslouží si plně pozornosti. Je rozdělena ve dvě části, řeckou (po str. 205) a latinskou (po str. 364). Obě části jsou sestaveny velmi přehledně, a co hlavně, jsou to opravdu krátké literatury. Povšimněme si např. na XVII. kapitole, věnované Theokritovi (str. 175—182), co všechno je možno vhodným rozčleněním látky probrat a zdůraznit: 1. Dílo Th., 2. Druhy a náměty idyl, 3. Charaktery v idylách, 4. Rozvinutí děje, 5. Popis předmětů, 6. Historický základ, 7. Ideový význam, 8. Umělecký styl, 9. Literárněhistorický význam Theokritův.

Pedagogické zaměření knihy je dáno tím, že autoři dokumentují své názory četnými ukázkami v překladech, že dokonce sestavili grafickou tabulku, zobrazující vývoj řecké lyriky, že vybavili knihu četnými i barevnými obrázky, soupisem ruských překladů a výběrem významnější ruský psané odborné literatury. Kniha je i po odborné stránce na výši: autoři se zmiňují o nových zlomcích z Alkaia (str. 56), Sapfy (str. 58), rozebírají Menandrova Dyskola (str. 170 nn.). Je pochopitelné, že při rozsahu knihy bylo třeba zkrátit některé výklady. Tak se tu nesetkáváme se jmény básníků staré attické komedie, u Aristofana je podán především výklad Jezdců, Oblak, Žab a Pluta, tedy žádné komedie s námětem žen (např. *Lysistraty!*), římské období řecké literatury se omezuje jen na Lukiana (str. 183—197) a na řecký román, ale chybějí tu autoři jako Diodoros, Strabon, Plutarchos aj. Přesto však může být tato literatura vhodnou pomůckou i pro naše posluchače.

Radislav Hošek